

УДК 65:303.43

**ВПЛИВ ФІНАНСОВО-ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ НА
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТРАТЕГІЧНОЇ ГНУЧКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА****Максимчук О.С., к.е.н.****Станінов С.Б.***Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара*

Мета статі полягає в дослідженні та систематизації науково-теоретичних підходів до сутності дефініцій «фінансово-інвестиційний потенціал» і «стратегічна гнучкість підприємства» та визначення інтерференцій між ними. Проведено аналіз наукових досліджень проблем формування та застосування фінансового інвестиційного потенціалу та вивчення факторів, що впливають на стратегічну гнучкість підприємства в цілому і фінансову гнучкість, зокрема. В результаті проведеного аналізу були розглянуті еволюції концепцій у визначенні дефініцій «фінансово-інвестиційний потенціал» і «стратегічна гнучкість підприємства», показані складові стратегічної гнучкості і фінансово-інвестиційного потенціалу; досліджено вплив фінансово-інвестиційного потенціалу на забезпечення стратегічної гнучкості підприємства, а також визначені фактори, що впливають на ці категорії. Перспективами подальших досліджень в цьому напрямі є опрацювання методичних підходів до комплексної оцінки фінансово-інвестиційного потенціалу та стратегічної гнучкості підприємства і розрахунку інтегрального показника, що визначає залежність між ними.

Ключові слова: стратегічна гнучкість підприємства, фінансово-інвестиційний потенціал, фінансовий потенціал, інвестиційний потенціал, фінансова гнучкість, фінансова стійкість

UDC 65:303.43

**THE INFLUENCE OF THE FINANCIAL INVESTMENT POTENTIAL
ON PROVIDING THE STRATEGIC FLEXIBILITY OF AN
ENTERPRISE****Maximchuk O., PhD in Economics****Staninov S.***Dnipropetrovsk National University named after Oles Honchar*

The study and systematization of scientific and theoretical approaches to the essence of the definitions of «financial and investment potential» and «strategic flexibility of enterprise» as well as determination the interference between them, form the main objective of the article. The modern researches of the problems of formation and use of financial and investment potential have been analyzed. The researches about study the factors affecting the strategic flexibility of the enterprise as a whole and financial flexibility in particular, have been also investigated. The evolution of concepts in

determining the definitions of «financial and investment potential» and «strategic flexibility of enterprise» has been described which show the components of strategic flexibility and financial-investment potential. The influence of financial and investment potential to providing the strategic flexibility of the company and the factors affecting these categories have been proved. The prospects for further research in this scenario could be: elaborating the methodological approaches to study the complex evaluation of financial and investment potential and strategic flexibility of enterprise; calculating the integral index that defines the relationship between previous ones.

Keywords: strategic flexibility, financial and investment potential, financial potential, investment potential, financial flexibility, financial stability

Актуальність проблеми. В умовах сучасної кризи підприємствам доводиться стикатися з новими викликами. Під тиском кризових явищ суб'єкти господарювання проходять випробування на стійкість і конкурентоспроможність. За цих умов функціонування, що характеризуються високою динамікою змін зовнішнього середовища, розвитком технологій та нестабільною структурою ринку, підприємства змушені постійно планувати та впроваджувати стратегічні зміни. Однією з цілей цих змін є підвищення рівня стратегічної гнучкості підприємства. Таким чином, різко зросла актуальність дослідження і розробки методичних підходів щодо оцінки рівня стратегічної гнучкості, яка забезпечується фінансовою стійкістю підприємства та його фінансово-інвестиційним потенціалом.

Аналіз останніх досліджень. Проблемам формування і застосування фінансово-інвестиційного потенціалу та дослідженню факторів, що впливають на стратегічну гнучкість підприємства в цілому і фінансову гнучкість зокрема, присвячено багато праць як зарубіжних так і вітчизняних вчених: Ансофф І., Акофф Р., Клейнер Г., Грачов А.В., Фомін П.А., Старовойтов М.К., Гіляровська Л.Т., Толстих Т.Н., Уланова Е.М., Самочкін В.Н., Кайгородов А.Г., Хомякова А.А., Туріянська М.М., Кунцевич В.О., Бережна І.Ю., Кучерук Г.Ю., Вовк О.М., Нечитайло І.П., та інші. Необхідно відзначити, що даний напрямок наукових досліджень відносно новий і активно розвивається. Однак визначення фінансово-інвестиційного потенціалу та стратегічної гнучкості підприємства недостатньо систематизовані, а при їх дослідженні не робиться акцент на виявлення та аналіз факторів, що впливають на дані категорії.

Метою статті є дослідження та систематизація науково-теоретичних підходів щодо сутності дефініцій «фінансово-інвестиційний потенціал» і «стратегічна гнучкість підприємства» і визначення взаємозв'язків між ними.

Виклад матеріалу дослідження. Термін «стратегічна гнучкість» виник у другій половині ХХ століття, як одна із складових частин концепції стратегічного менеджменту. На той момент основний акцент в наукових дослідженнях був зроблений на вивченні виробничо-технологічної гнучкості підприємства, як вирішального чинника стратегічної гнучкості. Це обумовлено тим, що основними конкурентними перевагами підприємств були найменша ціна на ринку, що забезпечується масштабом виробництва, а також першість в освоєнні і запуску в масове виробництво інноваційних розробок. У цьому контексті цей показник гнучкості характеризує можливості внутрішнього середовища підприємства.

Настання ери масового маркетингу розширило можливості для підприємств, тепер вже недостатньо запропонувати на ринок товар за найнижчою ціною, а стало необхідно розширити пропозицію для задоволення потреб покупців, передбачити тенденції зміни попиту, а ще краще управляти цими змінами - ось нові ключові фактори лідерства [1]. Отже переважне значення набули нові складові стратегічної гнучкості: асортиментна та організаційна гнучкості підприємства. Асортиментна гнучкість є відображенням маркетингового потенціалу підприємства та пов'язується зі станом зовнішнього ринкового оточення. Організаційна гнучкість пов'язана з кадровим потенціалом та якістю структури управління підприємством [7].

У сучасних умовах господарювання, важливими конкурентними перевагами для підприємств стали: можливість залучати фінансові ресурси, вартість залучених фінансових ресурсів і якість системи управління ними. Це пов'язано з тим, що сучасний розвиток економічних суб'єктів характеризується ускладненням структури управління підприємствами, відбувається диверсифікація діяльності, розширюється асортимент продукції, зростає кількість активів. Таким чином більш складна структура активів вимагає більшої забезпеченості фінансовими ресурсами, що досягається фінансовою гнучкістю підприємства.

Вперше фінансову гнучкість розглянув Ансофф І. Він визначив, що повна фінансова ліквідність - це стан підприємства, коли можливий переклад всіх ресурсів в гроші, є вищим ступенем внутрішньої гнучкості. Основними показниками для характеристики фінансової гнучкості підприємства він запропонував використовувати коефіцієнт поточної ліквідності, співвідношення заборгованості та акціонерного капіталу, коефіцієнт швидкості покриття ліквідними активами, співвідношення поточних і постійних активів [1].

Пізніше Самочкін В.Н. при оцінці гнучкості виробничо-технологічного потенціалу підприємства використовував такі фінансові показники як рентабельність активів, забезпеченість власними коштами, чистий прибуток, дохід від реалізації продукції та фінансовий важіль [13].

От же фінансова гнучкість визначається здатністю підприємства залучати фінансові ресурси з різних джерел і ефективно управляти ними, збільшувати акціонерний капітал, перерозподіляти активи та регулювати напрямки діяльності для забезпечення його платоспроможності в будь-яких несприятливих фінансових умовах. В сьогоденні, вона є найвагомішою складовою стратегічної гнучкості підприємства. Складові стратегічної гнучкості показані на рис. 1.

Рис. 1. Складові стратегічної гнучкості підприємства

Джерело: розроблено авторами на підставі [1, 7, 13]

Поняття фінансової гнучкості є основною властивістю фінансової стійкості підприємства [6]. Показник фінансової стійкості характеризує поточний стан фінансів підприємства, а фінансова гнучкість є похідним

від нього і обумовлює можливості господарюючого суб'єкту щодо зміни структури активів, в залежності від тих чи інших зовнішніх умов.

Фінансовою стійкістю підприємства є його гарантована платоспроможність і кредитоспроможність, за наявності системи управління власними і позиковими фінансовими ресурсами. Так само її сутність можна визначити як оптимальне співвідношення власних і позикових коштів при наявності власних джерел утворення фінансових ресурсів підприємства [3].

Фінансова стійкість і фінансова гнучкість є основними показниками, що характеризують фінансовий стан і фінансові можливості підприємства. Вони й формують фінансовий потенціал підприємства.

Розглянемо підходи щодо визначення дефініції «фінансовий потенціал підприємства». Так Фомін П.А. і Старовойтов М.К. визначили фінансовий потенціал як відносини, що виникають на підприємстві з метою досягнення максимального фінансового результату за наявності наступних умов:

- необхідного рівня власного капіталу, для забезпечення ліквідності і фінансової стійкості;
- можливості щодо залучення коштів, необхідних для реалізації власних інвестиційних проектів;
- необхідної рентабельності вкладеного капіталу;
- ефективно діючої системи управління фінансами, яка забезпечує поточний аналіз і планування фінансового стану підприємства [16].

Інше визначення дали Т.Н. Толстих і Е.М. Уланова. Вони розглянули фінансовий потенціал як забезпеченість фінансовими ресурсами підприємства, необхідними для його нормального функціонування, за умови доцільності їх розміщення та ефективності використання [14].

А.Г. Кайгородов і А.А. Хомякова визначили фінансовий потенціал як максимально можливу вартість сукупності всіх ресурсів підприємства, за умови їх використання в рамках певної організаційної структури [8].

В.О. Кунцевич під терміном фінансовий потенціал розуміє здатність фінансової системи до оптимізації, за умови залучення та ефективного використання фінансових ресурсів, у обсязі необхідному для здійснення тактичних і стратегічних планів підприємства [9].

З вищесказаного випливає, що під фінансовим потенціалом підприємства слід розуміти сукупність власних і залучених

фінансових ресурсів, які можуть бути спрямовані для забезпечення поточної та інвестиційної діяльності, спрямованої на досягнення тактичних і стратегічних цілей, при діючій ефективній системі управління цими ресурсами.

Функція забезпечення інвестиційної діяльності підприємства фінансовими ресурсами нерозривно пов'язана з інвестиційним потенціалом, отже розглянемо визначення цієї дефініції.

Бережна І.Ю. вважає, що інвестиційний потенціал підприємства є сукупність фінансових ресурсів, як власних так і залучених, необхідних для здійснення інвестиційної діяльності з метою досягнення стратегічних і тактичних цілей, враховуючи при цьому характеристики і стан макроекономічного середовища, в якому безпосередньо функціонує господарюючий суб'єкт [2].

За визначенням Кучерук Г.Ю. і Вовк О.М. інвестиційний потенціал слід розглядати як організовану сукупність внутрішніх і зовнішніх можливостей і необхідних ресурсів, які обумовлюють розвиток та реалізацію стратегічних і тактичних планів підприємства в сфері інвестиційної діяльності [10].

На думку Нечитайло І.П., інвестиційний потенціал є здатність досягати запланованого фінансового результату через реалізацію і управління інвестиційними можливостями, за допомогою інвестиційних ресурсів [12]. Натомість, Туріянська М.М. дає наступне визначення: інвестиційний потенціал підприємства - це сукупність власних ресурсів, накопичених у результаті економічної активності, які можуть бути спрямовані в інноваційну діяльність без порушення поточної роботи [15].

З іншого боку, інвестиційний потенціал характеризує можливості підприємства щодо залучення сукупності ресурсів для забезпечення інноваційної діяльності, в рамках стратегічного плану [5].

Проаналізувавши наведені визначення, зробимо висновок, що інвестиційний потенціал характеризує здатність підприємства по накопиченню власних і залученню позикових фінансових ресурсів, а так само формуванню інвестиційних потреб для здійснення інвестиційної діяльності, в рамках реалізації стратегічного плану підприємства.

Сукупність фінансового та інвестиційного потенціалів, спрямованих на досягнення стратегічних цілей підприємства, утворює систему фінансово-інвестиційного потенціалу.

Отже, фінансово – інвестиційний потенціал це можливості підприємства по формуванню та ефективному використанню власних і залучених фінансово-інвестиційних ресурсів, з метою отримання економічної вигоди та при забезпеченні стійкої господарської діяльності [4]. Основні складові фінансово-інвестиційного потенціалу підприємства наведено на рис. 2.

*Рис. 2. Складові фінансово-інвестиційного потенціалу підприємства
Джерело: розроблено авторами на підставі [11]*

Розглянемо фактори що характеризують фінансову гнучкість підприємства. Насамперед це фактори фінансової стійкості підприємства (кредитоспроможність, платоспроможність, коефіцієнти ліквідності, рентабельності активів і власного капіталу та ін.), та власні фактори (коефіцієнт комерційної репутації підприємства, рентабельність інвестованого капіталу, економічна додана вартість, темп зниження середньозваженої вартості капіталу та ін.) Слід зазначити, що саме через ці фактори відбувається взаємозв'язок і взаємозалежність між стратегічною гнучкістю і фінансово-інвестиційним потенціалом підприємства. Наприклад, забезпечення високого рівня фінансово-інвестиційного потенціалу, за допомогою

фінансової стійкості підприємства, обумовлює підвищення його кредитного рейтингу, зниження фінансового ризику і розширення можливостей щодо забезпечення значних обсягів довгострокових ресурсів за найменшою вартістю їх залучення. Це призводить до зросту фінансової гнучкості. Але активне залучення зовнішнього капіталу веде до погіршення показників структури фінансів підприємства, збільшує фінансові ризики, зменшує ліквідність і в результаті - знижуються рівні фінансово-інвестиційного потенціалу та фінансової гнучкості [6]. Оскільки фінансова гнучкість є складовою частиною стратегічної гнучкості, то через її рівень реалізується вплив фінансово-інвестиційного потенціалу на забезпечення стратегічної гнучкості підприємства.

Висновки. Проаналізувавши вищенаведені визначення дефініцій «стратегічна гнучкість», «фінансова гнучкість», «фінансова стійкість», «фінансовий потенціал», «інвестиційний потенціал» і «фінансово-інвестиційний потенціал» ми визначили ряд факторів, що здійснюють вплив на ці категорії, це насамперед такі показники, як: ліквідність, кредитоспроможність, платоспроможність, рентабельність активів, рентабельність інвестицій, економічна додана вартість, коефіцієнт комерційної репутації, наявність ефективної системи управління фінансами. Аналіз взаємозв'язку цих факторів довів, що вплив фінансово-інвестиційного потенціалу на забезпечення стратегічної гнучкості здійснюється через фінансову гнучкість, яка є похідним від фінансової стійкості, як складової фінансово-інвестиційного потенціалу та одночасно структурної складової стратегічної гнучкості підприємства.

Перспективою подальших досліджень буде опрацювання методичних підходів щодо комплексної оцінки фінансово-інвестиційного потенціалу і стратегічної гнучкості підприємства та розрахунку інтегрального показника, що визначає залежність між ними.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Ансофф И. Стратегическое управление / И. Ансофф – М.: Экономика, 1989. – 519с.
2. Бережна І.Ю. Теоретико-економічні підходи до обґрунтування змісту інвестиційного потенціалу / І. Ю. Бережна // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. – 2010. – № 6. – С. 253 – 258.
3. Гиляровская Л.Т. Анализ и оценка финансовой устойчивости коммерческого предприятия / Л. Т. Гиляровская, А. А. Вехорева – СПб.: Питер, 2003. – 60с.

4. Гринько Т.В. Методичні підходи до оцінки фінансово-інвестиційного потенціалу промислового підприємства / Т. В. Гринько, С. О. Смирнов // Ефективна економіка. – 2014. – № 12. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=4929>
5. Гринько Т.В. Щодо інноваційного потенціалу як складової інноваційної активності підприємств / Т. В. Гринько // Економіст. Український журнал. – 2010. – № 2. – С. 56–58.
6. Гукова А.В. Финансовая устойчивость организации: модель оценки и прогнозирования / А. В. Гукова, И. Д. Аникина, А. В. Киров // Финансы и бизнес. – 2013. – № 3. – С. 46–53.
7. Демків І.О. Розвиток понятійного апарату управління гнучкістю підприємства / І.О. Демків // Економічний аналіз (збірник наукових праць кафедри економічного аналізу). – Тернопіль: Економічна думка. – 2010. – № 5. – С. 80–83.
8. Кайгородов А.Г. Финансовый потенциал как критерий целесообразности финансового оздоровления предприятия / А.Г. Кайгородов, А.А. Хомякова // Аудит и финансовый анализ. – 2007. – № 4. – С. 226–233.
9. Кунцевич В.О. Поняття фінансового потенціалу розвитку підприємства та його оцінки / В.О. Кунцевич // Актуальні проблеми економіки. – 2004. – № 7 (37). – С. 123–130.
10. Кучерук Г.Ю. Економічне обґрунтування комплексної оцінки інвестиційного потенціалу авіапідприємства / Г. Ю. Кучерук, О. М. Вовк // Економіка. Фінанси. Право. – 2008. – № 3. – С. 11–15.
11. Лосев С.А. Финансово-инвестиционный потенциал предприятия и его влияние на управление инвестициями / С.А. Лосев, В.И. Зубкова, А.В. Накивайло // Культура народов Причерноморья. — 2001. — № 20. — С. 34–37.
12. Нечитайло І. П. Аналіз сучасних підходів до визначення інвестиційного потенціалу регіону / І. П. Нечитайло // Финансовые рынки и ценные бумаги. – 2010. – № 24. – С. 13–19.
13. Самочкин В.Н. Гибкое развитие предприятия: анализ и планирование / В.Н. Самочкин – 2-е изд., испр. и доп. – М.: Дело, 2000. – 376с.
14. Толстых Т.Н. Проблемы оценки экономического потенциала предприятия: финансовый потенциал / Т. Н. Толстых, Е. М. Уланова // Вопросы оценки. – 2004. – № 4. – С. 18–22.
15. Туріянська М.М. Інвестиційні джерела: Монографія / М.М. Туріянська – Донецьк: Юго-Восток, 2004. – 317с.
16. Фомин П.А. Особенности оценки производственного и финансового потенциала промышленного предприятия / П.А. Фомин, М.К. Старовойтов // Среднее профессиональное образование. – 2002. – № 11. – С. 24–37.